

Наукові перспективи
Видавнича група

**ВІСНИК науки та
освіти**
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

Bulletin of Science and Education

№ 7(25) 2024

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 7(25) 2024. С. 1539

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 29.12.2023, № 1/7-24)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✚ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✚ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Кочетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✚ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ФІЛОЛОГІЯ»

- Dovhan O.V.** 17
*ARCHITECTURAL ORIGINALITY OF ARTIFICIAL NEURAL NETWORKS
FOR LINGUISTIC MARKERS RECOGNITION*
- Hromova N.M., Chernigivska N.S.** 36
*THE ONLINE NEWS MEDIA COVERAGE OF UKRAINE'S ACCESSION TO
THE EUROPEAN UNION*
- Perederii H.M.** 46
*VERBAL AND NON-VERBAL MEANS OF HUMOUR IN SITUATION
COMEDY DISCOURSE*
- Stavytska I.V., Yamshynska N.V., Kutsenok N.M., Pysarchyk O.L.** 63
*PERSONALIZED LEARNING AS A CATALYST FOR ENHANCED
EDUCATIONAL OUTCOMES: A COMPREHENSIVE REVIEW*
- Tokarchuk V.A., Shuba Yu.V.** 80
*PROMOTING MULTILINGUALISM AT UKRAINIAN HEIs (BASED ON THE
EXPERIENCE OF BOHDAN KHMELNYTSKY NATIONAL UNIVERSITY IN
CHERKASY)*
- Багач І.Г.** 92
НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ МІЖКУЛЬТУРНИЙ КОМУНІКАЦІЇ
- Бевзо Г.А., Голікова О.М., Малінка О.О.** 103
*ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ MOODLE ПРИ ВИВЧЕННІ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ*
- Вдович С.М., Конівіцька Т.Я., Зельман Л.Н.** 115
*ОНІРИЧНИЙ ПРОСТІР ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ ЯК ХУДОЖНІЙ
ПРИЙОМ*
- Войтович А.О.** 127
СИМВОЛІЗМ ЧИСЕЛ У РУМУНСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ
- Гайденко Ю.О., Корницька Ю.А.** 136
ПРАГМАТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА
- Гвоздяк О.М., Курах Н.П., Свида-Сусіденко Т.В.** 148
*ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ
НАВИЧОК СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)*

- Бохонько Є.О., Деньга Н., Гречнєва М.О., Фонарюк О.В.** 625
СУЧАСНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН МАТЕМАТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ СТУДЕНТАМ-ПЕДАГОГАМ
- Вікторова П.Є., Цина А.Ю.** 641
РОЗВИТОК СФЕРИ ПОЧУТТІВ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ
- Вінтюк Ю.В.** 652
ФІЛЬМОТЕРАПІЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ-ПСИХОЛОГІВ (на прикладі кінофільму «Вогнетривкий»)
- Горбатюк О.В., Оленюк В.В.** 667
РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ РІЗНОГО РІВНЯ
- Гудименко Д.О.** 678
МЕТОДИ РОБОТИ З УЧНЯМИ РІЗНОГО ВІКУ ТА РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФЛЕЙТОВОЇ МУЗИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
- Євстратов Ю.І.** 689
МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ ПЕРЕКЛАДУ
- Каменська І.С.** 701
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ (ТРАНСПОРТ, ОХОРОНА ПРАЦІ)
- Кічук Н.В., Григорович О.В.** 719
ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ДОСВІД УНІВЕРСИТЕТІВ ЗАРУБІЖЖЯ
- Клязьмін Р.І., Цина В.І.** 730
НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ
- Козловська І.М., Савка І.В., Заячківська Н.М., Чернописька О.І.** 744
ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ЗАСОБАМИ ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ
- Король А.М., Майтак А.В.** 756
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНИМИ МЕТОДАМИ НАВЧАННЯ

УДК 821.112.2(436)–312.6Мім.09

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7\(25\)-165-177](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7(25)-165-177)

Горбатюк Марина Олександрівна магістр філології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського 2, аудиторія 62, м. Чернівці, 58002, тел.: (050)872-61-15

Тичініна Альона Романівна кандидатка філологічних наук, доцентка, доцентка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського 2, аудиторія 62, м. Чернівці, 58002, тел.: (099) 225-52-01, <https://orcid.org/0000-0001-7798-0930>

ІМАГОПОЕТИКА ЕСЕЇСТИЧНОГО РОМАНУ ВАЛЬТРАУД МІТТІХ «ЛИСТ В УКРАЇНУ»

Анотація. У статті окреслено наративи (псевдо)генетичної пам'яті в автобіографічному романі «Лист в Україну» («Ein Russe aus Kiew», 2022) південнотірольської письменниці Вальтрауд Міттіх (нар. 1946). Розглянуто імагологічні параметри роману, який має виразну автобіографічну основу. Проаналізовано специфічну наративну стратегію В.Міттіх та персоносферу тексту, конфокальним образом-архетипом якого виступає Батько. Образ цього персонажа сконструйований і репрезентується авторкою у контексті імагологічних матриць України — як країни, території, держави, народу, влади. Мати письменниці з огляду на різні суб'єктивні чинники тримала у таємниці історію кохання з радянським військовополоненим. В. Міттіх провела власне, «фіктивне» через відсутність точних даних, дослідження, ускладнене незнанням важливої інформації: дати його народження, обставин, за яких він опинився у полоні, точних причин розриву стосунків між батьками, подальшої долі. Авторка висуває кілька альтернативних версій розгортання подій у батьковому житті, втім, жодна з них не є однозначно істинною. У проаналізованому есеїстичному романі В. Міттіх звертається до батька переважно в теперішньому часі, здебільшого — з наказовою чи бажальною інтенцією, хоча навіть не знає імені адресата. Образ «росіянина з Києва» постає радше іманентним, таким, що повинен відповідати очікуванням доньки, її уявленням про нього. Його топографічна причетність до столиці тодішньої УРСР є єдиною об'єктивною точкою дотику В. Міттіх з чужою країною, «слов'янською» менталь-

ністю та культурою, що водночас і приваблює, і відштовхує авторку. Оскільки роман створено на межі фікшн (ознаки роману) і нон-фікшн (есеїстика), у статті враховується суб'єктивність деяких тверджень. Нараторка створює імагологічний образ України й українців, співставляючи спільне й відмінне між *Mutterland* і *Vaterland*, описуючи батьківщину батька крізь призму власної «інакшості», насамперед мовної та культурної. Така імагінативна модель створена з використанням багатьох, означених у розвідці, національних стереотипів.

Ключові слова: поезика, імагологія, образ, персонаж, наратив, роман, есе, *Mutterland*, *Vaterland*, «інший», «чужий».

Horbatyuk Maryna Oleksandrivna Master of Ukrainian philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, St. Kotsyubynskogo 2, auditorium 62, Chernivtsi, 58002, tel.: (050)872-61-15

Tychinina Alyona Candidate of Philological Sciences (PhD), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Literature and Theory of Literature of the Faculty of Philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, St. Kotsyubinsky 2, auditorium 62, Chernivtsi, 58002, tel.: (099) 225-52-01, <https://orcid.org/0000-0001-7798-0930>

IMAGOPOETICS OF THE ESSAY NOVEL «EIN RUSSE SIS KIEW» BY WALTRAUD MITTICH

Abstract. The article outlines the narratives of (pseudo)genetic memory in the autobiographical novel «Лист в Україну» («Ein Russe aus Kiew», 2022) by the South Tyrolean writer Waltraud Mittich (1946). There are considered the imagological parameters of the novel, which has a clear autobiographical basis. An analysis of Waltraud Mittich's specific narrative strategy and the text's personosphere is undertaken, with the Father serving as the focal archetype. The author constructs and represents this character within the context of Ukraine's imagological matrices – as a country, territory, state and people. The writer's mother kept the story of her love affair with a Soviet prisoner of war under wraps due to various subjective factors. Mittich conducted her own «fictional» investigation due to a lack of accurate data, which was further complicated by her lack of knowledge of crucial information: his birth date, the circumstances of his capture, the exact reasons for the breakup between her parents, and his subsequent fate. The author puts forward several alternative versions of the history in her father's life, however, none of them is unequivocally true. In the analyzed essay novel, W. Mittich

addresses his father mainly in the present tense, mostly with commanding or desiring intentions, although he does not even know the addressee's name. The figure of a «Russian from Kyiv» appears rather immanent, such that it must meet the expectations of the daughter, her ideas about him. His topographic involvement in the capital of the then Ukrainian SSR is the only objective point of contact W. Mittich with Ukraine, «slavic» mentality and culture, which attracts and repels the author at the same time. Since the novel is created on the border between fiction (features of a novel) and non-fiction (essay), the article takes into account the subjectivity of some statements. The narrator creates an imagological image of Ukraine and Ukrainians, comparing the common and different between Mutterland and Vaterland, describing her father's homeland through the prism of her own «otherness», primarily linguistic and cultural. Such an imaginative model was created using many national stereotypes identified in intelligence.

Keywords: poetics, imagology, figure, character, narrative, novel, essay, Mutterland, Vaterland, "other", "alien".

Постановка проблеми. Бінарна опозиція «Я» / «інший» є однією з найважливіших проблем імагології, це філософський, ідеологічний, психоаналітичний та соціальний конструкт, що репрезентує взаємини між суб'єктом та іншою особою чи групою осіб на основі мови, раси, гендеру, політичних відносин (центр / периферія) тощо. У романі в есеях «Лист в Україну» (2023) Вальтрауд Міттіх, порівнюючи Vaterland (нім. Країна Батька) із Mutterland (нім. Країна Матері), створює образи держави, народу й влади, що в багатьох моментах суперечить автосприйняттю українців. Водночас ми розглядаємо цей твір як типовий на сьогодні зріз розуміння України іноземцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вальтрауд Міттіх – журналістка, авторка книжок «Mannsbilder» (2002), «Berühren Sie jedes» (2004), «Grandhotel Erzählung» (2008), «Topographien» (2009), «Annäherung an einen Widerständler» (2011), «Abschied von der Serenissima» (2014), «Micòl» (2016), «Sanpietrini» (2019) та «Ein Russe aus Kiew» (2022). З ініціативи письменниці, робота над перекладом «Листа в Україну» тривала паралельно з процесом видання оригінальної версії, про що розповіла перекладачка Х. Назаркевич в 11 епізоді літературного подкасту Kooperationsbüro Lemberg: «Чому так швидко? Мабуть, це була насамперед *idée fixe* авторки, що вона дуже хоче, щоб ця книжка вийшла саме українською. Ну і це, власне, її наполегливість, її швидкий пошук контактів, вона от якось вийшла одразу на головного редактора

чернівецького «Видавництва XXI» В. Дроняка, надсилала йому ще не редактований текст, хотіла дуже, щоб прозвучав такий голос, як вона вважає, підтримки України з Південного Тіролю» [4; 3:28–4:19]. Наголосимо, що творчість В. Міттіх малодосліджена не лише в українськомовному, але й в німецькомовному культурному й літературознавчому просторі. Побіжні згадки про неї трапляються у наукових статтях про сучасне літературне життя Південного Тіролю.

Мета статті – окреслити імагологічні параметри есеїстичного роману Вальтрауд Міттіх «Лист в Україну» шляхом увиразнення автобіографічної основи, характеристики конфокального образу Батька, аналізу сконструйованого образу України як країни, території, держави, народу, влади з увиразненням використаних авторкою національних стереотипів.

Виклад основного матеріалу. В. Міттіх народилась 1946 року в австрійському курортному містечку Бад-Ішлі, у дитинстві разом з матір'ю переїхала в Південний Тіроль (автономна провінція на півночі Італії). Вона є позашлюбною дитиною військовополоненого з Києва й етнічної німкені, яка, ймовірно, підтримувала нацистську ідеологію під час Другої світової війни. Авторка акцентує увагу на цьому питанні, адже у книжці вона намагається сублимувати, оприявнити власну генетичну пам'ять, не приховуючи знайдену в сімейних архівах інформацію. Для підтвердження роздумів щодо причетності матері до націонал-соціалістів, письменниця вводить значущий текстуальний компонент – ексфразис, зокрема описи світлин-ілюстрацій, що постають окремим промовистим піктуральним наративом, який активізує візуальні рецептивні канали: «... момент, про який я хочу сказати, пов'язаний із фотографією, на якій зображено мою маму наприкінці 1930-х рр. разом із групою однолітків, усім їм на фото близько 30 років (...). І тільки моя мама не вписується своїм виглядом у товариство. На ній картата спідниця, високий пояс аж під груди, якісь незрозумілі підтяжки й біла мереживна блузка, а опирається вона на неймовірно кумедний ціпок, що явно слугує не більше ніж окрасою. Свого часу я намагалася пояснити собі цю світлину, намагалася зрозуміти, що я тут можу дізнатися про маму, про місце, про час» [5, с. 120].

Зрештою, В. Міттіх вдалось отримати більше інформації про цю світлину завдяки часопису «Шпігель». За її словами, виявилось, що фотографія була зроблена в Альтаусзее, у місцевості Зальцкаммергут в Австрії, наприкінці війни: «Воюючи зі стіною мовчання, я таки змогла дещо дізнатися й поставила своїй мамі пряме запитання про цю покірність. Її виправданням були одяг на фотографії і роман із „руским”» [5, с. 121].

Р. Барт у «Camera Lucida. Нотування фотографії» (1980) зазначав, що фотографія є позасеміотичним та асимволічним зразком мистецтва, але вона здатна впливати на емоції та тіло сприймача ірраціонально. Світлини – це «самоеманація референта», адже багаторазово відтворює те, що було лише один раз і більше не повториться в екзистенційному аспекті [2, с.35]. Попри схильність авторки до детальних описів, залучення інтермедіальних елементів та ексфразису, у книжці В.Міттіх немає жодних фотографій або інших візуальних матеріалів, тому реципієнт вимушений довіряти нараторці, яка за допомогою вербальних засобів відтворює радше метафоричний образ родичів: «Закарбувався мені лише сумний вираз батькового обличчя у сні, який я знову побачила на показаній мамою світлині. То була мить великого щастя, мить упізнання. Я ніколи більше не відчувала себе такою близькою до матері й до тебе, Батьку, як тоді, 60 років тому. Несподівано я отримала на мить обох батьків» [5, с. 149].

Деякі описи за своєю жанровою специфікою наближені до репортажів – це спроба зафіксувати актуальну, побачену ситуацію чи історію, у моменті. У «Листі в Україну» В.Міттіх часто цитує об'єктивні факти, що можуть зазнавати трансформацій під впливом суб'єктивного трактування. Зокрема в романі репрезентовані твердження, висловлені авторкою з позиції «іншої» або ж «чужої» (на чому вона неодноразово наголошує) – людини, яка не є частиною соціуму; окрім того, наявне цитування російських наративів.

Французький вчений Д.-А. Пажо, описуючи імагологічний образ як ансамбль уявлень та ідей автора літературного твору про «інших», про не-свій світ і культуру, моделює ситуацію так: «Я «бачу» Іншого, але образ Іншого є частково образом мене самого. Неможливо уникнути того, щоб образ Іншого на рівні індивідуальному (письменник) і колективному (суспільство, країна, нація) або напівколективному (група однодумців, поширена «опінія») виявлявся принаймні не меншою мірою продовженням мене самого і мого простору» [6, с. 92; цит. за 1, с. 4]. Відмежовуючись від незнамого Батька (а отже, від батьківщини), нараторка все одно сприймає власне «Я» в контексті продовження Батькового «Я», відтак визнає «іншого» всередині себе, періодично намагаючись звести його в категорію «чужого».

В одному з епіграфів до роману оповідачка цитує американського письменника Ф. М. Рота (1933–2018): «Оприявлення – це те, заради чого ми живемо, навколо чого все й крутиться, оприявнуй, оповідай» [5, с. 5]. Цей паратекстуальний компонент постає специфічним «об'єктивом», що налаштовує оптику читацької рецепції, адже у такому разі сприймач

«опиняється у ситуації специфічного полілогу: автор – епіграф – основний текст – реципієнт – твір, ланки якого трансгресують на межі свого і чужого слова» [7, с. 223]. Дуалізм само- та світосприйняття В.Міттих призводить до співіснування контрарно протилежних суджень в межах одного твору. Це безпосередньо впливає на створений нею імагологічний образ України та українців. З метою систематизації ми розподілили імагологічні мікроконтексти на кілька умовних груп.

По-перше, В.Міттих здійснює інтерпретацію образу Батька в контексті проблем ідентичності (зовнішність, риси характеру, уявні пошуки його національної ідентичності). Підкреслимо, нараторка перебуває у безперервному (але нерівноправному) діалозі з батьком («Як же мені пояснити тобі, народженому 1919 року і, не виключено, померлому 1986 року, Батьку, все те, що відбувається з нами 2020 року?» [5, с. 145]). У їхній розмові батько постає позбавленим права голосу співрозмовником. Вона прагне встановити його походження, соціальний статус, національну приналежність та ідентифікувати його у фікційних «місцях пам'яті»: «Понад усе, Батьку, мені хотілося б дізнатися, яке саме село було твоєю батьківщиною. Доки я ще думала, що ти руський, я поміщала тебе в Пирогово, неподалік від Калінінграда, місце, що відіграє в одній із моїх книжок основну роль, – місце жахить, а одночасно місце ностальгії. А може, твоїм домом було Барбове в Підкарпатській Україні або Борислав у Галичині» [5, с. 95].

Батьки В.Міттих познайомилися 1945 року в Бад-Гойзерні: «...ти, Батьку, був красенем. І від тебе завагітніла молода жінка. Ваші стосунки тривали достатньо довго, щоб ти дізнався про вагітність» [5, с. 12]. Родичі матері не прийняли позашлюбну дитину від полоненого, який для них, як і для самої письменниці, впродовж багатьох років був лише «*ein Russe aus Kiew*»: «Ти був «росіянином із Києва». Так мені сказала мама. І довгий-довгий час ти був для мене просто росіянином. Мій батько – росіянин. Крапка. Що ще казати. А тоді, цілком несподівано, несподівано і для скромної долі твоєї доньки, «росіянин» перетворився на українця» [5, с. 12]. Доповнюючи фрагменти його біографії, авторка пише: «(...) я припускаю, що ти, мабуть, одноліток моєї мами, тобто народився десь 1917 року; коли вона (матір письменниці. – М. Г.) завагітніла від тебе, тобі було років 25» [5, с. 20]). Виникає розбіжність з іншими спогадами, адже В. Міттих зауважила, що на світліні, зробленій наприкінці 1930-х років, її мати в оточенні тридцятирічних однолітків. До того ж, якби батько народився 1917 року, а його донька через 25 років, дата народження письменниці змістилася б на 3–4 роки. У цьому есеїстичному романі, що за змістом та стилем написання межує з

мемуарами чи альбомними родинними історіями, авторка постає ненадійною нараторкою і водночас – єдиним «свідком». Вона грається з читачем – і відверто зізнається в цьому: «Щодо мистецтва вигадувати історії про батька, то в цьому я Йозефові Роту не поступаюся, в усьому іншому я, певна річ, не збираюся з ним міряться, Батьку. То як, почитаєш мої вигадки?» [5, с. 151].

Чи був «військовополонений з Києва» українцем за національністю та світоглядом, чи вважав себе *homo soveticus*, невідомо. Як ставився до революції, до СРСР та радянської ідеології, чи вбили його після війни (якщо так – хто? німці? «свої»?) – чи вижив, створив сім'ю і забув про Бад-Гойзерн, а отже, про вагітну молоду жінку та ненароджену дитину. Упродовж багатьох десятиліть В.Міттіх намагалась віднайти в собі й поза межами власного «Я» (тобто звичного для неї світу) чоловіка, якого ніколи не бачила. Її життя сформоване й позначене його відсутністю: «Чи пригадую я собі тебе, Батьку, пишучи цього листа? Чи можна взагалі пам'ятати про когось, кого ти не знав? <...> Але це тебе я ношу у своїх генах. Вони нагадують про тебе. А мої діти і внуки також пригадують тебе, маючи тебе в генах (підкреслення наше. – М. Г., А.Т.). Більшого ти не можеш бажати чи отримати» [5, с. 90]. Для Вальтрауд Міттіх пошук метафізичного Батька, фактично, стає пошуком батьківщини: уся книжка складена зі спроб оприятити замовчуване про власну й світову історію.

По-друге, есеїстичний роман В. Міттіх постає промовистою рецептивною версією образу України як простору (/території) та як держави (/людей). В. Міттіх жодного разу не була в Києві – вона лише цитує описи столиці, зроблені молодою журналісткою з Південного Тіролю, а також інформацію, яку вдалося розшукати в інтернеті. Проте письменниця моделює образ України на основі загальних знань, фрагментарних уявлень та імагологічних стереотипів про країну: «80 відсотків урожаю соняшників на континенті збирають в Україні. Вони завжди повертаються за сонцем, вони стали символом боротьби за свободу в цій країні. А хатини хиляться до землі, не знаю чому. Монотонність краєвиду пожвавлюють лінії високовольтних передач. Але це не важливо. Говорити треба про яблуневі сади, у яких дерева важкі від плодів і гнуться під вітром» [5, с. 17].

Характеризуючи образ країни, авторка апелює багатьма відомими імагологічними стереотипами про аграрну державу. Образ України письменниця окреслює як маргінальний, що у розрізі сучасної геополітичної ситуації ще більше розхитується між різними політичними «центрами»: «Україна розташована на межі між пострадянським простором і Європейським Союзом. І фактичним центром тут є Москва»

[5, с. 200]. Письменниця міркує про війну на Донбасі, рефлексує свою причетність і співчуття. Поряд із цим вона відзначає «відновлення власної історії» і декомунізацію громадських місць в Україні після революції 2014 року: «Радянська пропаганда маніпулювала історичною пам'яттю, скажімо, пам'яттю про Голодомор, найбільшу історичну травму українців» [5, с. 117].

В. Міттіх окреслює традиційний образ українського села з вишневими садками, зеленими полями, урожаєм гарбузів, вітряками і «сплеченими з хмизу тинами». Проте вона актуалізує проблему знецінення важливих ресурсів й екосистем: «ІКЕА вирубує українські ліси для виготовлення дешевих меблів. Україна ж, очевидно, неспроможна й не виявляє бажання перешкодити цьому» [5, с. 191].

Осібні імпліцитуються у текст описи Буковини й Чернівців, колишньої австрійської колонії із залишками німецькомовної культури, що, фактично, об'єднує материнське (в діахронії – мова, культура) та батьківське (в синхронії – територія). В. Міттіх конструює історичний та сучасний образ цього «не чужого їй» мультикультурного топосу: «Як звучали Чернівці, скажімо, 1880 року? Російською і румунською, польською та українською, їдишем і німецькою, тут усі разом куховарили, пиячили на застіллях, кохали й танцювали. Шалений балаган, хаос, швидкість і прискорення, надмір і концентрація: саме так виникає ґрунт для зростання талантів» [5, с. 24].

Для авторки важливим топосом в імагологічній картині України є Чернівці: «І поїздка в Чернівці стала подорожжю в мою власну біографію, біографію прожитої й не прожитої мною і, мабуть, спробою стати тією, якою я колись була» [5, с. 23]. Відчуття генетичної спорідненості з цим містом самонавіяне, бо в Україні авторка продовжує шукати продовження *материнських* традицій, а не *батькових*. Її ставлення до *Vaterland* зумовлене життям у Південному Тіролі (*Mutterland*): це прикордоння, невелика гірська територія на перетині різних культур, що має довгу неоднозначну історію. У 1919 році, після розпаду Австро-Угорської імперії, Тіроль було розділено між Австрією та Італією; за результатами перепису, німецькомовне населення південної частини регіону становило близько 86% [6, с. 69]. Внаслідок італійської асиміляційної політики співвідношення дещо змінилось, тож нині німецьку мову вважають рідною близько 60% сучасних тірольців. Головна героїня відчуває себе «іншою» або «чужою» стосовно великої батьківщини – німецька мова периферій відрізняється від мови, якою розмовляють в Німеччині або ж навіть в Австрії. Можливо, тому письменницю привабили Чернівці, які вона вперше відвідала під час

міжнародного фестивалю «Meridian Czernowitz» у 2018 році. У контексті творчості буковинської поетеси Зельми Мербаум-Айзінгер, чие життя трагічно обірвалося у вісімнадцятирічному віці в німецькому концтаборі, В. Мітїх пише:

«...мова тут нагадує німецьку мого дитинства в тому нашому німецькомовному анклаві, завжди поспішає задихано за «правильною» сучасною німецькою мовою, якою розмовляють інші, правильні німці. Ні, то лише частина правди, насправді мешканці анклавів примирилися зі своєю німецькою, з провінцією і отим маргінальним станом, притаманним анклаву» [5, с. 88].

Авторка створює зручний для власного світогляду образ другої батьківщини, адже землі, відвідані нею, були рідними для багатьох талановитих авторів, чия творчість нині належить німецькій та австрійській літературі. З-поміж них – Йозеф Рот (1894–1939), Роза Ауслендер (1901–1988), Пауль Целан (1920–1970), Зельма Меербаум-Айзінгер (1924–1942) та ін.

Третьою важливою імагологічною площиною нашого аналізу постає інтерпретація образу сучасних українців. В. Мітїх характеризує як вельми талановиту, релігійну і дуже націю, навіть контекстуалізує проблеми бездомності та сурогатного материнства: «Твої люди, мої люди, наші, Батьку, вони бідні, дуже бідні, інакше жінки не мусили б віддавати свої тіла на продаж» [5, с. 139–140].

Попри спроби глибше пізнати країну, її культуру й ментальність, авторка зберігає досить упереджену, як сама пише – «західноєвропейську» манеру оповіді про слов'ян, насамперед – українців. Вона дистанціюється, наголошуючи на власній інакшості: «Більшість людей, які зазвичай перетинають розмежувальну лінію на Донбасі, я про це вже казала, пенсіонери. Хочу на цьому наголосити – для тебе, Батьку, але й для себе. Мені це видається в якийсь ірраціональний спосіб важливим, важливим для нас обох – я теж могла б, мабуть, тепер бути однією з тих пенсіонерок (підкреслення наше. – М. Г., А.Т.)» [5, с. 55], в одному з наступних розділів оповідачка риторично констатує: «Але ким, якою б я була, якби мала українську долю, ось що хвилює мене й тепер, Батьку, як бачиш» [5, с. 142], перед тим зазначивши: «Я досі не можу вирішити, до кого відчуваю більшу симпатію, чи навіть доречно буде сказати – любов, до кого мене більше тягне: до росіян чи українців» [5, с. 136].

Авторка доволі суб'єктивно висновує про мультикультурність і неофіційну мультилінгвальність України: «А ще Україна має свою літературу, двомовну, а може, навіть і тримовну, як у нас, у нашому невеликому краї». У якості прикладів вона наводить російськомовних

«українських» письменників – Миколи Гоголя та Михайла Булгакова. Проте, унаслідок недостатнього вивчення питання, письменниця не враховує німецькомовної, польськомовної, румунськомовної, угорськомовної спадщини українців.

Певно, В.Міттіх усвідомлювала, що роздуми про симпатію до росіян у час, коли російська армія чинить звірства в Україні, подразнять українського читача, втім, вона також наголошує і на невизначеності українського суспільства у питанні остаточного мовного та культурного розмежування: «Ох, ті кремлівські наративи. Не замовчуватиму нічого з того, що мені відомо. А мені відомо, я знаю, це факт, що на сході України, на Донбасі, високий відсоток проросійського населення. Люди здебільшого російськомовні. Україна там навіть політично – це інша Україна, і вона є. Я досліджувала цю тему в джерелах. Багато хто носить «георгіївську стрічку», я бачила фотографії, на яких Путін, одягнений у шкірянку, *стоїть у колі байкерів донецького байкарського клубу*» [5, с. 58].

Втім, позиція авторки щодо Росії нестабільна, адже згодом вона однозначно зауважує: «Я відчуваю емоції цих молодих людей, які боронять молоду державу від злочинця на ім'я Путін. (...) я з холодним розумом стою на боці тих, хто хоче захистити свою так важко здобуту національну державу. Ця несподівана нація... Переважно молоді чоловіки, але й жінки теж воюють. (...) Їхня краса, відважність, готовність до самопожертви вражають, Батьку» [5, с. 182].

Авторка замовчує або не враховує участь не лише молодих, але й дорослих українців у сучасній російсько-українській війні. Власне, найбільше її вражає готовність ризикувати життям заради захисту батьківщини. Водночас вона не проводить паралелей з Другою світовою війною, відтак дізнається про *не нові* реалії в *новому* для неї значенні: «Відколи я цікавлюся Україною, Батьку, я вивчаю нові слова. Вислову «внутрішньо переміщена особа» я досі не знала, хоча такі люди, беззаперечно, існують в багатьох державах. Це дивний вислів. Він позначає людину, вигнану з рідних місць, причому вона не перетинає державного кордону» [5, с. 214–215].

Образи українців у книжці неоднорідні, втім, особливу емпатію авторка «Листа в Україну» відчуває до пенсіонерів, оскільки їй й саму хвилює питання, ким і якою вона була би *тут*, чи мала б такі ж «цивілізаційні блага», що й у Європі.

Насамкінець виокремимо у романі «Лист в Україну» рецепцію України як політичного простору, у межах якої вдається до серйозної критики української влади. Приміром, вона окреслює образ нового Президента В. Зеленського – єврея, кабаретиста, актора. Його шлях до

влади й електоральну поведінку виборців вона описує як ліберальність: «Мені видається, що ця Україна йде шляхом, бажаним європейцями» [5, с. 58–59]. Вона рефлексує і приводу інших ключових подій сучасної української історії: «Майдан запобіг появі авторитарної держави. А що було після нього? Актор. А хто прийде згодом? Чемпіон із боксу. Можливо» [5, с. 195]. Письменниця критикує скасування українським парламентом мораторію на продаж землі у 2020 році. Врешті, вона акцентує доволі поширене серед сучасних європейців приязне ставлення до українського народу і дуже негативне до політиків: «Що ж стосується України та її влади, Батьку, то маю сказати, що, попри мою любов і прив'язаність до України, не довіряю ані цій країні, ані її владі» [5, с. 145].

Торкаючись тем історії, сучасної політичної ситуації й навіть культури України, авторка часто зауважує, що досліджувала джерела. Через відсутність посилань складно відрізнити фікційну реальність від вигадки або неправильно потрактованої інформації. Наприклад, авторка приписує Паулю Целану фразу «Моїм найбільшим бажанням є поїхати в Росію, додому» [5, с. 18], проте Росія аж ніяк не могла бути йому домом, адже поет народився і багато років жив у Чернівцях, які на початку ХХ століття входили до складу Австро-Угорської імперії, а згодом були окуповані румунською владою. Остаточне приєднання до УРСР відбулося лише після закінчення Другої світової війни.

Висновки. Імагологічні параметри есеїстичного роману Вальтрауд Міттіх «Лист в Україну» ґрунтуються виразній автобіографічній основі, що зумовлює специфічну нарацію та відповідну персоносферу, конфокальним образом-архетипом постає Батько. Образ цього персонажа сконструйований і репрезентується авторкою у контексті імагологічних матриць України — як країни, території, держави, народу, влади. Така імагінативна модель створена з використанням багатьох національних стереотипів. У результаті дослідження було з'ясовано, що авторка ототожнює постать батька з образом своєї другої батьківщини (Vaterland), втім, сприймає Україну позитивно лише в тих виявах, які накладаються на її власні уявлення й бачення цієї держави. В описі деяких топосів письменниця посилається головню на власний досвід, втім, описуючи Київ – місто, з яким безпосередньо пов'язаний її батько – цитує спогади землячки, молодої журналістки з Південного Тіролю, оскільки сама В.Міттіх жодного разу не була у столиці. Апатичний, позбавлений реальних вчинків, пошук батька постає, фактично, спробою оповісти про своє життя, аналогічно, як ліричні відступи про інших родичів, матір, дітей і онучок лише доповнюють оповідь нараторки, зосереджену навколо неї самої. Українські реалії авторка також описує

крізь призму переживань за свою можливу долю, якби вона народилася в цій країні.

У подальших дослідженнях варто дослідити кореляцію рівнів горизонту очікувань від книжки серед читачів українськомовного й німецькомовного видань. Попри наявність описів, що суперечать нашому автосприйняттю або ж іншим, більш об'єктивним чинникам, імагологічний образ, сформований у романі «Лист в Україну» В.Міттих, є важливим для розуміння ставлення пересічних європейців до України та українців. Відтак перспективними також вважаємо дослідження коефіцієнту впливу російської пропаганди на формування фальшивих наративів та стереотипів, пов'язаних з Україною.

Література:

1. Алієва З. Образ «Я» / Інший як проблема імагології. *Філологічні науки. Літературознавство*. 13, 2013. С. 3–6. URL: Заміна Алієва (vnu.edu.ua) (дата звернення: 23.06.24).
2. Барт Р. *Camera Lucida. Нотування фотографії*, Харків: МОКСОР, 2022. 176 с.
3. Горбатюк М. У пошуках батьківщини (й) батька. Збруч, 18.07.23. URL: У пошуках батьківщини (й) батька | Збруч (zbruc.eu) (дата звернення: 17.06.24).
4. Кам'янець В., Назаркевич Х. Епізод 11. Як «Росіянин з Києва» став «Листом в Україну»: подкаст. URL: Епізод 11. Вальтрауд Міттих: як «Росіянин з Києва» став «Листом в Україну». Розмова із Х. Назаркевич (youtube.com) (дата звернення: 01.06.24).
5. Міттих В. Лист в Україну; пер. з нім. Христини Назаркевич. Чернівці: Книги – XXI, 2023. 280 с.
6. Наливайко Д. Літературознавча імагологія: предмет і стратегії // *Теорія літератури й компаративістика*. Київ: Фоліант, 2006. С.91–103.
7. Тичініна А.Р. Трансгресія епіграфу в структуру художньої цілісності (Практика сучасної балканської літератури). *Султанівські читання*, 2018, №7. 215–224. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/sch/article/view/650>. (дата звернення: 01.06.24).
8. Юськів Х. Південний Тіроль: історична ретроспектива політико-правового конституювання та функціонування територіяльної автономії: стаття. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*, 2015. Випуск 16. С. 67–74. URL: 8.pdf (lnu.edu.ua) (дата звернення: 01.06.24).

References:

1. Aliieva Z. (2013). Obraz «Ia» / Inshyi yak problema imaholohii [The Image of the I / Other Imagology the Problem]. *Filolohichni nauky. Literaturoznavstvo – Philological sciences. Literary studies*, 13, 3–6. Retrieved from: Zamina Aliieva (vnu.edu.ua). [in Ukrainian].
2. Bart R. (2022). *Camera Lucida. Notuvannia fotohrafii* [Camera Lucida. Notation of the photo], Kharkiv: MOKSOP. [in Ukrainian].
3. Horbatiuk M. (2023). U poshukakh batkivshchyny (i) batka [In search of homeland (and) father]. *Zbruch*. Retrieved from: У пошуках батьківщини (й) батька | Збруч (zbruc.eu). [in Ukrainian].

4. Kamianets V., Nazarkevych Kh. Epizod 11. *Yak «Rosiiianyn z Kyieva» stav «Lystom v Ukrainu»* : podkast [Episode 11. How «A Russian from Kyiv» became a «Letter to Ukraine»: podcast]. Retrieved from: Епізод 11. Вальтрауд Міттіх: як “Росіянин з Києва” став “Листом в Україну”. Розмова із Х. Назаркевич (youtube.com). [in Ukrainian].

5. Mittikh V. (2023). *Lyst v Ukrainu* [A letter to Ukraine]. Nazarkevych H. (translator). Chernivtsi : Knyhy – XXI. [in Ukrainian].

6. Nalyvaiko D. (2006). Literaturoznavcha imaholohiia: predmet i stratehii [Literary imagology: subject and strategies]. *Teoriia literatury y komparatyvistyka* [Theory of literature and comparative studies]. Kyiv : Foliant, p.91–103. [in Ukrainian].

7. Tychinina A. (2018) Transhresiiia epihrafu v strukturu khudozhnoi tsilisnosti (Praktyka suchasnoi balkanskoï literatury) [Transgression of the epigraph into the structure of artistic integrity (Practice of modern Balkan literature)]. *Sultanivski chytannia – Sultan's reading*, №7. 215–224. Retrieved from: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/sch/article/view/650>. [in Ukrainian].

8. Yuskiv Kh. (2015). Pivdennyi Tirol: istorychna retrospektyva polityko-pravovoho konstytuiuvannia ta funktsionuvannia terytoriiialnoi avtonomii [South Tyrol: historical retrospective of political and legal constitution and functioning of territorial Autonomy]. *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu – Proceedings of History Faculty of Lviv University* , №16. С. 67–74. Retrieved from: 8.pdf (lnu.edu.ua). [in Ukrainian].

Журнал

«Вісник науки та освіти»

*(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 7(25) 2024

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:
Громадська наукова організація
«Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р.,
Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.